Քրիստիան Հերքեր՝ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Գործոց Նախարարը և Գերպ. Աբրահայրը
Ետեւը ոտքի՝ ձախէն Յակոբ Ադամեան. Աջէն՝ Հայկ Թէվէքէլեան եւ Յովհաննէս Տէր Յովհաննէսեան (Սեպտեմբեր 1957)

Նա Թեհրան կը հասնէր 21 Դեկտեմբերին խանդավառ ցոյցերուն մէջ բարեկամներու եւ բազմաթիւ ազգայիններու:

1959ի մուտքին Թեհրանի մէջ հանդիսապէս կ'օրհնէր եւ կը զետեղէր հիմնաքարը ապագայ Մխիթարեան վարժարանի՝ Զիլոյեան բարեբար ընտանիքին նուիրած հողին վրայ, ի ներկայութեան Քահանայապետական նուիրակ Գերպ. Լ. Ծանինիի, իտալական հիւպատոսին, Արհի. Մկրտիչ Եպս. Արզարեանի, Մանուէլ Վ. Փոլատեանի, Յակոբ Վրդ. Ղարիպեանի եւ Ուխտիս մխիթար Հ. Սամուէլ Վրդ. Արամեանի եւ Հ. Աթանաս Վրդ. Քէսէճեանի, Թեհրանի ազգային միութիւններու եւ բազմաթիւ ժողովրդեան:

Մխիթարեան Միաբանութիւնն իր խոստումն ըրած էր, եւ հիմնաքարը դրուած: Կը մնայ որ ազնիւ բարերարներ չէնքը բարձրացնեն եւ Մխիթարեան վարժարանը կատարէ իր մշակութային եւ բարոյական դերը ի նպաստ Իրանի հայութեան:

Զանց կ'ընենք յիշել բոլոր պատուասիրութիւնները շռայլուած Գերպ. Աբրահօր, որոնց լրումն եղաւ «Մխիթարեան Միաբանութեան օր» ակադեմական մեծ հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ նոյն ինքն Աբրահօր նախագահութեամբ 1959ի Յունուար 16ին, ճանչցնելու համար Իրանահայութեան՝ Միաբանութեան պանծալի անցեալը հայ մշակոյթին հանդէպ ունեցած անգնահատելի ծառայութիւններով:

ԳԵՐՊ. ՍՐԱՊԻՈՆ Վ. ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆԻ

ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱՅ ԱԲԲԱՅՈՒԹԵԱՆ ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԵՒ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարւոյս Օգոստոս 12ին Գերպ. Սրապիոն Վ. կը բոլորէր իր Աբբայութեան քսանեւհինգամեան:

Քառորդ դարու իր խմաստուն եւ անձնուէր վարչութիւնը, իր հայրական սէրն եւ գոհողութիւնները եւ ձեռք բերած բազմազիւ յաջողութիւնները նուիրական պարտականութիւն կը դնէին Միաբանութեան վրայ խանդավառութեամբ տօնելու այս յոբելեանը՝ որպէս ցոյց որդիական սիրոյ եւ մեծարանքի:

Աւելորդ է չեշտել հոս դժուարութիւնները իր բարձր պաշտօնին՝ որուն հոգեւին կը լծուէր 1935 տարւոյ Օգոստոս 12ին, երբ ժողովական Հայրերը միաձայն նորդ Մխիթարեան Միաբանութեան:

Իր խորին հաւատքը, իր արի հոգին եւ բարեխառն նկարագիրը մեծագոյն գրաւականներն եղան իր յաջող գործունէութեան՝ չարունակելով իրագործել Ը. Հիմնադրին սուրբ կտակը՝ վանական կեանքի սրբութեան, գրական, առաքելական եւ կրթական ասպարէզներուն մէջ:

Նախորդ էջերուն մէջ արդէն երկար խօսուած է յոբելեար Աբբահօր անձին եւ գործունէութեան եւ ունեցած յաջողութիւններուն վրայ՝ որոնք կը հրճուեցնեն Միաբանութիւնն եւ ազգը միանգամայն, եւ ամէնուն սրտէն կը բարձրանայ դէպի Երկինք գոհութեան եւ օրհնութեան երգը սրտայոյզ:

Օգոստոս 13ն է: Ս. Ղազար տենդագին պատրաստութեան մէջ է յոբելեանին որ պիտի կատարուի վաղը՝ Տիրամօր հրաշափառ Վերափոխման տօնին օրը:

Եւ ահա միջօրէին մօտ վանք կը հասնի Վենետիկի Ամեն. Ծիր. Պատրիարքը Յովհաննէս Ուրպանի, եւ հաւաքելով վանական հասարակութիւնը ամենամեծ գոհունակութեամբ կ'աւետէ թէ Ս. Քահանայութեամբ կ'աւետէ թէ Ս. Քահանայապետը Արքեպիսկոպոս անուանած է Ուխտիս Ընդհ. Աբբահայրը:

Ո՞վ կրնայ երեւակայել անակնկալ աւետիսին առթած անհուն հրճուանքը որ կ'ողողէ բոլոր սրտերը, մինչ զանգակներու ուրախ զողանջը ալիք ալիք կը սուրայ մինչեւ հեռաւոր աշխարհներ հաղորդելից ընելու Միաբանութեան ուրախութեան բոլոր բարեկամ սրտերը:

Պատրիարքը առաջինը կ'ըլլար որ իր սրտեռանդն մաղթանքները կ'ընէր Գերպ. Աբրահօր, և սա իր կարգին յուզուած չեշտով խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէր Ծիրանաւոր պատգամաւորին, խընդրելով որ թարգմանն ըլլար Ս. Քահանայապետին մօտ իր ամենախորին երախտագիտութեան՝ այս բարձր շնորհին համար զոր ըրած էր ի նշան իր յատուկ սիրոյն եւ գնահատութեան հանդէպ Միաբանութեան եւ իր անձին:

Յաջորդ առաւօտ Յոբելեանը կը բացուէր հանդիսաւոր ձայնաւորով, զոր կը մատուցանէր Գերպ Աբրահայրը հոգեկան

© National Library of Armenia

մեծ յուզումով։ Երգեցողութիւնը, ըսպասները տաճարին ոսկի ցոլացումներու շրջանակով օրուան հանդիսաւորութիւնը կը քարոզէին։ Օտարները իսկապէս հըմայուած էին հայ երգին քաղցր ու բարեպաշտիկ տպաւորութեամբ։

Կէսօրին ուրախութեան խնճոյքն էր։ Վանական հասարակութենէն զատ սեղանակից էին Վենետիկի եկեղեցական, քաղաքական եւ զինուորական իշխանութեանց բարձր ներկայացուցիչները։

Բացի օտար բարեկամներէ կային Մխիթարեան եւ Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Սաներ, վանքի եւ մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտութիւնը։

Հասած էր ժամը խնդակցութեանց։

Ցանուն Միաբանութեան կը խօսէր Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաչեան երախտագիտական ջերմ արտայայտութիւններով՝ թըւելով Գերպ. Աբրահօր գործունէութեան դրուագները եւ յաջողութիւնները, ու խօսքը կ՚աւարտէր սրտագին մաղթանքներով։

Օտարներէն խօսք կ՚առնէր Գերպ. Յովսէփ Սքարփա՝ մտերիմ բարեկամ Միաբանութեան եւ Մ. Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտութեան՝ որոնց երկար տարիներու ընթացքին սիրուած ուսուցիչը եղած էր։ Յետադարձ ակնարկով կը յիշէր օրերը երբ Գերպ. Աբրահայրը դեռ երիտասարդ Ուսումնասէր վարժարանին՝ այնքան նուիրումով լծուած էր կըրթական գործին եւ թէ այնքան սիրալիր յարաբերութեամբ եւ գործակցութեամբ յառաջ կը վարէին հայ նոր սերունդին դաստիարակութիւնը Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանին մէջ որ այնքան գնահատուած է ոչ միայն հայերէն այլ նաեւ իտալական շրջանակներէն։

Յետոյ խօսք կ՚առնէր Փրոֆ. Կոֆրեատոյ Ճիարատա, եւ Նախկին Սաներէն՝ Բժ. Մանուկ Խանպէկեան եւ յանուն բոլոր Մուրատ-Ռափայէլեան սաներուն՝ Փրոֆ. Իգնատիոս Քիւչիւկեան։

Սեղանակիցներուն կը բաժնուէին նորատիպ մատեաններ՝ լոյս տեսած օրուան յիշատակով եւ սրբազան պատկերներ։

Հ. Ներսէս Վ. Տէր Ներսէսեան կը կարդար գրաբար դեղեցիկ տաղ մը՝ Աբրահամ Գուրգէնեան Ծանօթ հայ նկարչին կողմէ դեղազարդուած մանրանկար մաղաթի մը վրայ՝ Սկեւռայի Հնգաղ Աւետարանին խորաններէն ձեւած։

Հասարակաց խնդավառութիւնը կ՚աւելնար մասնակցութեամբ հեռաւորներու՝ որոնց հեռագրական բազմաթիւ մաղթողականները, ինչպէս բաժակաճառերը ծափահարութիւններով կը պսակուէին։

Յաւարտ՝ Գերպ. Աբրահայրը յուզուած եւ հայրական շեշտով շնորհակալութիւն կը յայտնէր Միաբանութեան Հայրերուն եւ բոլոր բարեկամներուն ջերմ արտայայտութիւններուն համար։

Զանց կ՚ընենք յիշելու հանդիսաւոր այս օրին մէջ մասնակցութիւնը վանքի աշակերտներուն՝ որոնք իրենց սիրախառն մաղթանքները կը հաղորդէին ներքին մը տերիմ շրջանակի մէջ Գերպ. Աբրահօր, որ յատուկ հայրական սիրով կը հետեւի անոնց եւ իր խնամքն ու քաջալերը անպակաս կ՚ընէ, քանի որ անոնց մէջն է Մխիթարի հաստատութեան ապագան։

Յոբելինական օրուան իրիկունը վանքի տաճարին մէջ կը մատուցուէին գոհաբանական աղօթքներ խնդրելով միանդամայն որ Աստուած յոբելեար Աբրահօր շնորհէ երկայն եւ արդիւնալից օրեր ի պայծառութիւն Միաբանութեան։

Բայց յոբելեանի հանդիսաւոր վերջաբանը եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնն էր որ տեղի կ՚ունենար Հոկտեմբերի 30ին։

Հոկտեմբեր 29ին վանք կը հասնէր Գերջանիկ Հոգեւոր Տէր Ծիր. Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան Կաթողիկոս Պատրիարք՝ որպէս ձեռնադրիչ, իրեն օգնական ձեռնադրիչներ ունենալով յանձին Գերպ. Գրիգոր Արքեպս. Հինտիէի եւ Գերպ. Կիւրեղ Եպս. Զոհրապեանի։ Անոնց կ՚ընկերակցէին Գերպ. Յակոբ Թ. Մ. Վ. Կիրակոսեան եւ Ներսէս Վ. Սեթեան։

Համեմատ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան կանոնին՝ Ս. Ղազարու տաճարին մէջ կատարուեցաւ նախապատրաստական մասը։ Եւ ահա 30 Հոկտեմբերի Կիրակի առաւօտը կարծես բոլորովին Թափուր է Ս. Ղազար։ Ամբողջ Միաբանութեան Հայրերն եւ աշակերտութիւնը Վենետիկ փոխադրուած են ու յետ ամենաշքեղ զգեստաւորումի պատրիարքական պալատին մէջ ննդասեան հանդիսաւոր Թափօրը կ՚ելնէ դէպի Ս. Մարկոսի հրապարակը։ Կը յառաջեն սաղմոսասացները ձեռքերնին պաշտամանց գրքերը։ Կը հետեւին զոնապանները՝ ձեռքերնին սուրբ

Պաշտօնական թափօր Պատրիարքարանէն դէպի Ս. Մարկոս, անցնելով Ս. Մարկոսի հրապարակէն

տական մասը։ Եւ ահա 30 Հոկտեմբերի Կիրակի առաւօտը կարծես բոլորովին Թափուր է Ս. Ղազար։ Ամբողջ Միաբանութիւնը Հայրերն եւ աշակերտութիւնը Վենետիկ փոխադրուած են ու յետ ամենաշքեղ զգեստաւորումի պատրիարքական պալատին մէջ ննդասեան հանդիսաւոր Թափօրը կ՚ելնէ դէպի Ս. Մարկոսի հրապարակը։ Կը յառաջեն սաղմոսասացները ձեռքերնին պաշտամանց գրքերը։ Կը հետեւին զոնապանները՝ ձեռքերնին սուրբ լոյսը, եկեղեցւոյ բանալիները եւ ժամանակները։ ապա անագանոսները (ընթերցողք) կրելով Մարգարէական գրքերը, Հայրապետին եւ այլ եպիսկոպոսներուն դաւազանները։ Չորրորդ դասը երգմնեցուցիչներն են՝ ձեռքերնին ունենալով մկրտութեան երգման ձեւը եւ ձողարարձ խաչը։ Անոնց ետեւէն ջահընկալները՝ տանելով մոմակալները, վառուած մոմերը, ճրագով աշտանակները եւ գինիի կուժերը, ջրալից ամանները, լուացման

© National Library of Armenia

Սկիզբ Ս. Պատարագին (Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ)

պացիները (կոնքերը) եւ դաստառակները՝ ձեռք սրբելու։

Վեցերորդ դասը՝ կիսասարկաւագները՝ կրելով Առաքելական գրքերը, մարմնակալը, սկիհը, մաղզման եւ գրքերն ու պատարագին կոնդակները։

Եօթներորդ՝ Սարկաւագները, ունենալով Աւետարանն իրենց գիրկը, բուրվառ եւ խունկ։

Ասոնց ետեւէն քահանայից դասը եւ իններորդ՝ Քահանայապետները (եպիսկոպոս)։ Եւ հուսկ Հայրապետը իր նախասարկաւագներով։

Աջնան եղանակին խաղաղ Վենետիկի մէջ ծովն ուռած էր այդ առտուն եւ ողողած մաս մը հրապարակին, բայց հետզհետէ տեղիք կու տար ջուրը, թէպէտ մը նացած մասը իր հմայքը կու տար թափորին՝ որ կը ցոլար ջուրերուն մէջ։

Ու թափորը կը մտնէր Ս. Մարկոսի ոսկեղէն տաճարը համակ տեսիլ, գեղեցկութիւն, սուրբերու ոսկի բնակարան, գոհար արուեստի որ իր նմանը չունի ամբողջ աշխարհի վրայ։

Հայրապետը կ'անցնի առաջ դէպի Պոլսոյ (աւագ խորան) ուր իր դահն է հինգ պիտ (աւագ խորան) ուր իր դահն է հինգ աստիճանով. եւ կը բազմի։ Աթոռին առջեւ կայ նկարուած արծիւ մը լայնատարած թեւերով, եւ անկէ դէպի վար՝ երեք դեռեր։ Կրկին խորհրդանիշներ, առաջինները ակնարկելով անշուշտ այն յառաջադիմութիւնը զոր կ'ունենայ ընտրեալը արիւարար կարելով անցնելով կեանքի դանդաղ հոսանքները իրենց գժուարութիւններով եւ հեղգհեղգ բարձրանալով արծիւի պէս՝ աշխարհիս տակաւութիւններէն եւ ախտերէն վեր որպէս կատարեալ եւ բարի հովիւ, օրինակ իր հօտին։

Եւ ահա նախասարկաւագը կը կանչէ ստորին դասերը զոյգ զոյգ «Հրամայեցէք սաղմոսասացք եւ դանդանք» եւն. անոնք ալ «Ս. Աստուած»ն երգելով կու դան դահին դիմաց ձեռքերնին դեռ բաց կը խոնարհեցնեն իրենց գլուխը մինչեւ վար եւ կ'ըսեն յունարէն «Իս փոլլա՛ էՙթի, Տե՛սպոթա» մաղթանք Հայրապետին երկար կեանքի. եւ մի առ մի համբուրելով Հայրապետին աջը՝ օրհնութիւնը կ'առնեն։

Այսպէս մինչեւ եպիսկոպոսներու դասը, ասկից վերջ նախասարկաւագը կը կանչէ ժողովրդեան դանդան դասարդերը. Հրամայեցէք, իշխանք – հրամայեցէք պուրճինք (քաղաքացիք) եւ հարուստ տանուտէրք – հրամայեցէք [illegible]

Ապա աւագերէցը Հայրապետին դիմացը կը բերէ ընտրեալը, որ նոյնպէս [illegible] կերպով եւ հեգհեգ կ'անցնի խորանը դական երեք դեռերը եւ հուսկ կանգ կ'առնէ արծիւին վրայ։ Հայրապետը հարցումներ կ'ուղղէ ընտրեալին վարք ու բարքի մասին՝ որուն կը պատասխանեն Աւագերէցը եւ խարտաւիլակ։

Հայրապետը կը շարունակէ իր խրատ-

Սկիզբ ձեռնադրութեան արարողութեան
Խարտաւիլակը՝ Հ. Գերորէ Ընդհ. Աբոռական Վրդ. Ձեռնադրիչին կը ներկայացնէ ընծայեալը

© National Library of Armenia

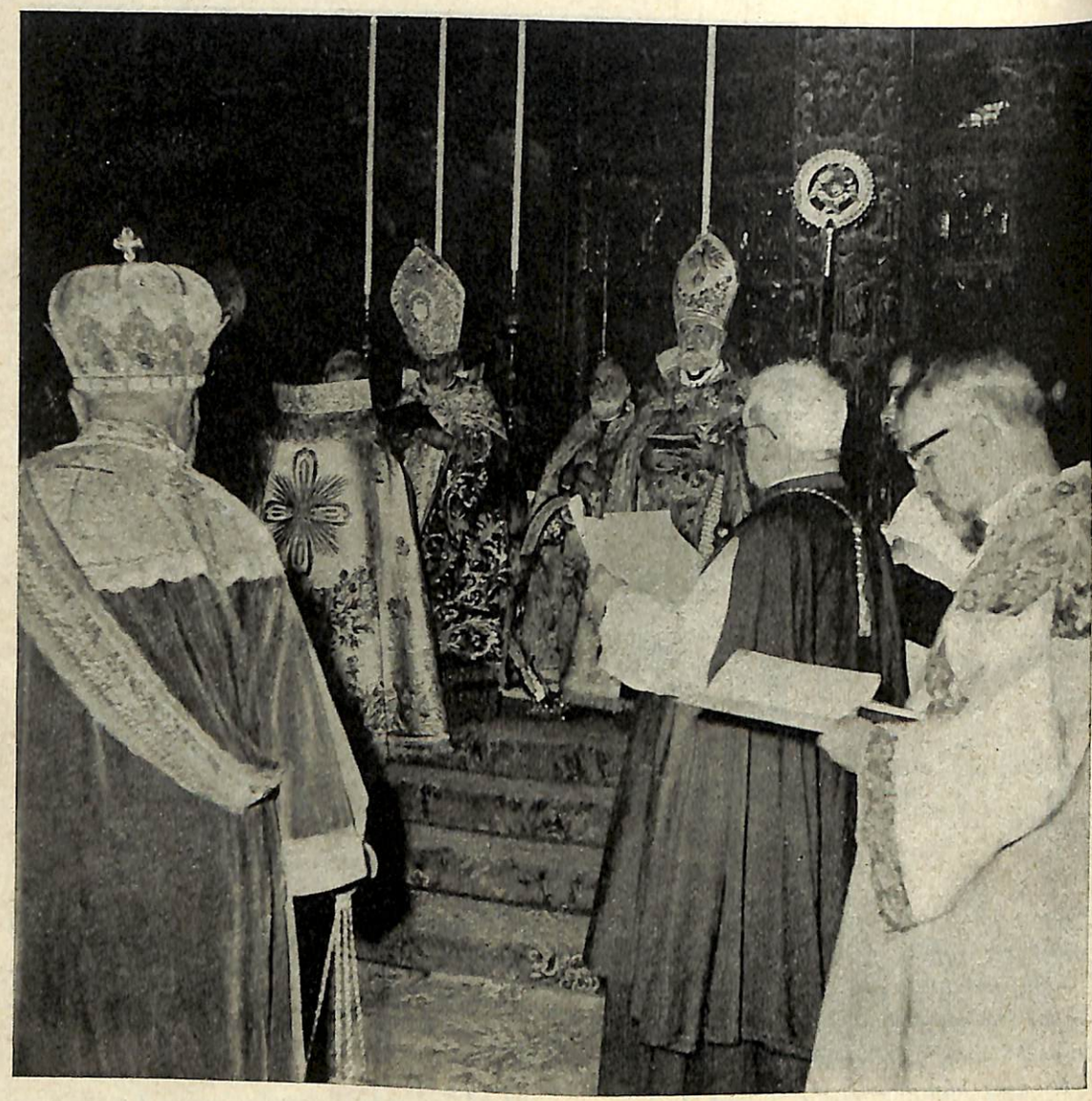

Հարցուփորձ, դաւանութիւն եւ ընթերցում Քահանայապետական կոնդակին՝ Գերյ. Յովսէփ Սֆարփայի կողմէն

ները ընտրեալին եւ անկէ խոստում կ'առնէ սրբութեամբ պահելու իր աստիճանը, յանձնարարելով պահել Աստուծոյ պատուիրանները եւ Ս. Եկեղեցւոյ կանոնները եւ դատել իր ժողովուրդը անթիւր եւ անկաշառ ուղղութեամբ, այցելելով որբերուն եւ այրիներուն եւ բոլոր աղքատ ու տառապեալ ժողովրդեան՝ օգնելով եւ ողորմելով անոնց իր կրցածին համեմատ։

Եւ այնուհետեւ կը հարցնէ թէ կը հաւատա՞յ Քրիստոսի մարդեղութեան խորհուրդին իր բոլոր մանրամասնութիւններով, յետոյ Ս. Հոգւոյն եւ Կաթողիկէ եւ Առաքելական Եկեղեցւոյն, եւ թէ կ'ընդունի՞ Ս. Գրքի կանոնական գրքերը։

Եւ ապա կու գայ երկար շարքը նզովքներու.

«Նզովե՞ս զամենայն հերետիկոսս եւ զհերձուածողս որք ընդդէմ յարեան Ս. Եկեղեցւոյ»։

Ընծայեալի հրաժարման պահը՝ մինչ սարկաւագները կ'երգեն «Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհ»

Եւ մինչ նուիրեալը կը պատասխանէ. Նզովեմ ես. անդին սարկաւագներն ու դպիրները կը գոչեն յունարէն բառով. Նա՛թեմայ։

Հուսկ Հայրապետը կը հրամայէ. «Արդ, ասա՛ դու ինքնին բերանով քով զխոստովանութիւն կաթողիկէ հաւատոց քոց զի ամենեքեան լուիցեն»։

Այստեղ նուիրեալը համեմատ Հայրապետին հրամանին կու տայ հանդիսապէս իր հաւատքին դաւանութիւնը։

Երբ կ'աւարտի այս կարեւոր մասը, սարկաւագը կը ձայնէ. Հրամայեա՛, ընտրեալդ, ի վեր մատիր։

Այստեղ Հայրապետը խաչ կը հանէ նուիրեալին վրայ եւ կ'ըսէ հետեւեալ պաշտօնական խօսքերը. «Զօրութիւն ամենասուրբ Հոգւոյն ի ձեռն իմոյ չափաւորուս

Ձեռնադրութեան պահը

թեանս, այսուհետեւ դրոշմէ զքեզ ընդունել զկարգ քահանայապետութեան, յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ»: Եւ յետոյ կը կախէ խիզոնոնթիոնը (կոնքեռ) զոտիէն նուիրեալին որ վար կ'իջնէ եւ իր եռեւէն Հայրապետը, մինչ դպրաց դասը ժողովրդեան կողմէն շարունակ կ'երգէ. Իս փոլլա՛ է՛թի, Տեսփոթա:

Եւ յետ աղօթելու լռելեայն, կը սկսին պատարագը պաշտօնապէս. Օրհնեալ թագաւորութիւն Հօր եւն. եւ կը յառաջէ մինչեւ «Տէր Աստուած մեր զրաղկատարած զաղաչանս», այսինքն մինչեւ Աւետարան եւ կանգ կ'առնէ:

Երկու եպիսկոպոսները կ'երթան ընտրեալը բերելու Հայրապետին, որ զինքը իր ծունկերուն մօտ կ'առնէ եւ թիկունքը կը դնէ Աւետարանը. եւ հրաման կ'ընէ ընտրութեան կոնդակը կարդալու:

Կը մօտենայ հանդիսաւոր պահը: Ընտրեալը դէպի ժողովուրդ դարձած է հրաժարականի ձեւով, մինչ Սարկաւագները կ'երգեն «Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհ», Դպրաց դասը ժողովրդեան կողմէն կը զոչէ. Արժանի է:

Հայրապետը եւ իր հետ առընթերակայ եպիսկոպոսները ձեռքերնին ընտրեալին գլխուն դրած խորհուրդին իսկական մասը կը կատարեն հետեւեալ բանաձեւով. «Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհն, որ միշտ

Օծումը ձեռնադրեալին

լնու զպէտս սրբոյ սպասաւորութեան Ամենայն Եկեղեցւոյ, կոչէ (զայս առաքելական Եկեղեցւոյ, կոչէ (զայս առաքելական Եկեղեցւոյ, կոչէ (զայս առաքելական

Տուչութիւն եպիսկոպոսական գաւազանին

կը սկսի օծման արարողութիւնը սուրբ միւռոնով. նախ կ'օծէ գլուխը խաչանման եւ ձեռքերը. յետոյ կու տայ գաւազանը, խաչն ու մատանին եւ Ս. Աւետարանը. կը դնէ խոյրը (միթր) անոր գլուխը, կու տայ Եմփորոնը՝ որպէս նշան քահանայութեան լրման եւ զինքը կը համբուրէ եւ իրմէ վերջ բոլոր կղերիկոսները, եպիսկոպոսները եւ քահանաները:

Ձեռնադրութեան եւ օծման արարողութիւնն աւարտած է. կը կարդան Աւետարանը եւ պատարագը կը յառաջէ մինչեւ իր աւարտը:

Աւետարանէն վերջ Վենետիկի Ամենապատիարքը Յովհաննէս Ուրպանի խանդավառ շեշտով եւ օծուն խօսքերով ամպիոնին վրայէն կը յայտնէր իր կղերին եւ Ժողովրդեան ջերմ խնդակցութիւնը, հիւսելով միանգամայն գովքը ընտրեալին, Մխիթարեան Միաբանութեան և Հայ

Ձեռնադրողին եւ ձեռնադրեալին ողջագուրումն եւ համբոյրը յաւարտ արարողութեան

ազգին որ կը փայլէր իր առինքնող ծէսով: Իսկապէս իրենք իրենցմէ դուրս ելած էին մեր հայ եղբայրները որ բեմին դիմաց եւ երկու կողմերը խռնուած էին քաղաքական բարձր իշխանութեանց քով, այդ ջերմ խօսքերէն, այդ զմայլելի արարողութիւններէն, ուր սպասներու ոսկեղէն փայլը տաճարին ոսկեփայլ կամարներուն հետ կը խառնուէր, եւ արեւելեան մեղմ-օրօր եւ բարեպաշտիկ եղանակները խունկով եւ աղօթքով օծուած կարծես կ'աւլեկոծէին կամարներէ կամար եւ կը յուզէին հայ սրտերը:

Սարկաւագները իրենց մեղմ երգերով և անդին դպրաց դասը հոգեցած Հ. Ներսէս Վ. Տէր Ներսէսեանի համակ խանդարձած վարչութեան տակ՝ սքանչելի երգեցողութիւն մը տուին:

Հայ ժողովրդեան բազմութիւնը Միլանի դաղութէն էր, բայց եւ անդին կային Հռոմէն, Փարիզէն, Մարսիլիայէն, Իտալիոյ զանազան քաղաքներէն, Արեւելքէն

© National Library of Armenia

Պատարագի վերջաւորութիւնը. «Որ օրհնեաս զայնոսիկ»ի պահը եւ «Պահպանիչ»

եւ մինչեւ իսկ հեռաւոր Ամերիկայէն։

Դասին մէջ կը տեսնուէին Գերպ. Յովսէփ Օլիվոթթի՝ օգնական Եպիսկոպոս Վենետիկի Պատրիարքին, ինչպէս Գերպ. Ռիւսի՝ Փարիզի Ծիրանաւոր Արքեպիսկոպոսին օգնականը, յետոյ Գերպ. Կարապետ Վ. Ամատունի եւ այլ իտալացի եկեղեցականներ։

Շեշտելու կէտ մըն էր Վենետիկոյ Պատրիարքին մեծ ազնուութիւնը, որով մեր Հայ Կաթողիկոսին եւ Եպիսկոպոսին եւ կղերին թողած էր իր դահն եւ ամբողջ բեմը, ինքը անպաշտօն քաշուած վերնատան մէջ, որպէս զի տօնը իսկապէս հայկական ըլլար եւ Մխիթարեան, և փայլէր այնտեղ Հայ Կաթողիկոսին մէջ հայ ազգն ու հայ ծէսը։

Ու այսպէս անջնջելի պիտի մնայ մտքերուն մէջ եւ բոլոր հայ սրտերուն հայերուս պատուաբեր այդ օրը եւ այդ ատ-

Ցաւարտ պատարագին թափօրով վերադարձ ի պատրիարքարան

տուածային հանդէսը որուն երգերն ու պատկերները արձանագրուեցան։

Զայնաւորն եւ ձեռնադրութեան արարողութիւնը տեւած էին երեք ժամ։

Ցաւարտ պատարագին դարձեալ կը կազմուէր թափօրը եւ կը դառնային պատրիարքարան, ուր բարձրաստիճան եկեղեցականները դլուխ ունենալով Ծիր. Պատրիարքը եւ քաղաքական իշխանութիւնները իրենց ջերմ խնդակցութիւնը կ'ընէին Գերպ. Աբրահօր եւ իրենց յարգանքը Հոդեւոր Տիրոջ։

Հայ ժողովրդեան բազմութիւնը աւելի քան 150 հոգի եւ յիսնեակ մը իտալացի եկեղեցական ու քաղաքական անձեր եւ հիւպատոսներ կը հրաւիրուէին Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարան ուր ի պատիւ Ձեռնադրեալ Հոդեւոր Տիրոջ եւ Գերպ. Աբրահօր ճաշ մը կը տրուէր։

Յուզիչ տեսարան էր շուրջ յիսնեակ մը

© National Library of Armenia

Խնջոյքի ժամուն՝ Հոգեւոր Տիրոջ խօսքը առ մեր ազգայինները
Նստած՝ Գերպ. Ուլուհոճեան, եւ իր ետեւը Շրտ. Օնիկ Մանուկեան եւ իր ընտանիքը
(Մ. Ռ. Վարժարան, 30 Հոկտ. 1960)

նախկին Սաներու համար որ հոն գիրար կը գտնէին ուրախ ժամուն եւ միանդամայն պսակ կը կազմէին Գերպ. Աբրահօր, այդ բացառիկ օրուան մէջ՝ յաղեցնելով իրենց սիրոյ կարօտը եւ ուրախութիւնը անոր ամբարձումին մէջ Արքեպիսկոպոսական աստիճանին:

Դժուարին է հոս արձանագրել այն գեղեցիկ խօսքերը որ ճաշին վրայ ալ արտայայտեց Վենետկոյ Ամեն Պատրիարքը, յետոյ Հոգեւոր Տէրը, եւ ժողովրդեան խաւերէն մեր նախկին աշակերտներէն Ստեփան եւ Բժ. Արամայիս Սրապեան եղբայրները և Տոքթ. Մանուկ Խանպէկեան:

Կարդացուեցան ուրախակցութեանց հեռագիրներու եւ նամակներու մաս մը որ աշխարհիս չորս կողմերէն կը հասնէին: Շատեր այդ առթիւ իրենց նուիրատուութիւններն ըրած էին Մխիթար Աբրահօր յուշարձանին շինութեան:

Ներկաներն ալ թանկագին նուէրներ ըրին Աբրահօր, ինչպէս Ստեփան Սրապեան, Երուանդ Հիւսիսեան, Գէորգ Խանկէլտեան, Տիկ. Նուարդ Տիլսիզեան, Զաւէն Մնտիկեան, Էրմաննոյ Մենափաչէ ևն:

Պաշտօնական ճաշէն վերջ երբ օտար բարեկամներն հրաժեշտ առին շնորհակալութեան եւ խնդակցութեան արտայայտութիւններով, Հայ ժողովուրդը յետ ջերմօրէն խնդակցելու Գերպ. Աբրահօր՝ շրջապատեց յարգանքով իր սիրելի Հոգեւոր Տէրը, երկար խօսեցաւ անոր հետ մտերմութեամբ, սիրով լսեց անոր հայրական խօսքը պինդ եւ ամուր մնալու հայ լեզուի եւ նուիրական աւանդութեանց եւ ամէնուրեք օտարներուն առջեւ փայլեցնելու Հայ ազգին պատիւն ու փառքը:

Պատմական օրուան վերջին դրուագն ալ

Պրն. Ստեփան Սրապեանի բարեմաղթութիւնը եւ սկիհի նուիրումը
(Մուրատ–Ռափայէլեան Վարժարան, 30 Հոկտ. 1960)

© National Library of Armenia

Ն. Ս. Յովհաննէս ԻԳ. Ս. Քահանայապետը իր աջին ունենալով Գերպ. Սրապիոն Արքեպս. Ուլուհոճեան Ընդհ. Աբբահայր, եւ իր ձախին՝ Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան՝ Ընդհ. Քարտուղար Մխիթարեան Միաբանութեան (Վատիկան, 11 Նոյեմբեր 1960)

կ'աւարտէր, Թողլով հոգիներուն մէջ այն քաղցր եւ մխիթարական տպաւորութիւնը զոր ներկաները զգացին:

Կնիք այս պրակին Թող ըլլայ այն սիրալիր ընդունելութիւնը զոր Ն. Ս. Յովհաննէս ԻԳ. Ս. Քահանայապետը վերապահած էր մեր Գերպ. Աբբահօր:

Արդարեւ հայրական սիրոյ եւ զուարթանքի ամէն ցոյց ըրաւ Նորին Սրբութիւնը երբ Գերպ. Աբբահայրը գնաց իրեն այցելութեան Նոյեմբեր 11ին Միաբանութեան Ընդհ. Քարտուղարին հետ:

Նա երկար տեղեկութիւններ հարցուց Միաբանութեան մասին եւ Ս. Ղազարու վանքին. յիշեց մի առ մի իրեն ծանօթ Հայրերը, յայտնեց իր խորին խնդակցութիւնը Աբրահօր եւ համօրէն Մխիթարեան Միաբանութեան եղած բարձր պատիւին համար՝ զոր ինք իրեն սիրոյ եւ յարգանքի պարտականութիւն համարած էր կատարել առիթով Աբրայական քսանեւհինգամեայ յոբելեանին:

Աւելցուց սիրոյ եւ քաջալերանքի խօսքեր՝ օրհնելով հուսկ զինքն ու Միաբանութեան բոլոր Հայրերը մի առ մի:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Հայ Եկեղեցականներ

Castelgandolfo, 13 Agosto 1960

Prendo viva parte esultanza cotesta diletta Congregazione lieta occasione venticinquesimo abbaziale vostra eccellenza nobilitata alto riconoscimento dal Santo Padre conferente pienezza sacerdozio stop Prego il Signore di accordarLe lunghi felici anni intercedente Vergine santissima Assunta proteggere prosperare ognora benemerito istituto vantaggio santa chiesa gerarchia et popolo armeno.

Cardinale Patriarca Agagianian

* * *

Catolicossat Arménien de Cilicie

Antélias, le 29 Oct. 1960

Sa Grandeur Archevê Srabion Oulouhodjian
Félicitations cordiales occasion heureuse ordination Archevêque distinction méritée prions pour succès personnel prospérité Congrégation.

Catholicos Zareh I de Cilicie

* * *

Beyrouth, 27 Ott. 1960

Associandomi gioia Congregazione Mechitarista prego gradire vive felicitazioni fervidi voti occasione consacrazione episcopale.

Arcivescovo Batanian

* * *

Istanbul, 29 Ott. 1960

Arcivescovo e clero d'Istanbul auspicano ogni bene occasione consacrazione e giubileo.

Monsignore Kiregian

* * *

Wien, 13 Ago. 1960

Felicitazioni auguri cordiali per giubileo.

Wien, 15 Ago. 1960

Sincères félicitations occasion nomination archévêque, voeux ardents prospérité votre Congrégation.

Wien, 29 Ott. 1960

Prenant part aux solennités de votre sacre épiscopal prions d'agréer nos sincères félicitations.

Archevêque Habozian
Congrégation Méchitariste

* * *

Alep, 11 Set. 1960

Sincères congratulations vénérable Congrégation Méchitariste pour grand honneur mérité en votre digne personne ad multos annos.

Archevêque Layekian

* * *

Paris, 24 Ago. 1960

Alleluia remercions Dieu félicitations prières pleins succès entreprises saintes.

Monseigneur Zohrabian, Père Adamian

* * *

Poggio Catino, 17 Ago. 1960

Occasione sua promozione arcivescovile alto attestato Santa Sede degna ricompensa meriti saggia direzione venticinque anni et confermata meritata stima Congregazione Mechitarista presento fervide felicitazioni voti partecipando particolarmente grande esultanza cara casa Mechitarista.

Ghiragosian Procuratore Patriarcale

* * *

Marseille, 26 Ago. 1960

Vives félicitations ad multos annos.

Amadouni

* * *

Paris, 11 Ago. 1960

Agréez voeux ardents essor apostolique œuvre vénérable Fondateur continuateurs.

Amadouni, Adamian

* * *

Grayville Penn. 29 Ott. 1960

Warmest congratulations and Gods richest blessings occasion episcopal consecration.

Mons. Stepanian

© National Library of Armenia